

Sedan ett par år tillbaka arbetar regeringen med förberedelser inför FN-mötet om narkotika i New York den 19–21 april. Lina Pastorek och Hans Lundborg (se artikel s 10) är de som håller i trådarna. Lina Pastorek är kansliråd på socialdepartementet och har sedan mars 2014 varit projektledare och samordnare inför UNGASS.

Text och foto **Staffan Hasselgren**

”Ingen anledning ifrågasätta konventionerna”

Det handlar om både en nationell och internationell mobilisering. Vilka frågor vi ska koncentreras på och vilken hållning vi ska inta. UNGASS skapar ett momentum och ett tryck på politikerna. Samtidigt är det risk att förväntningarna på vad som kan komma ut av UNGASS är orealistiska, säger Lina Pastorek.

Vid UNGASS-mötet kommer man att göra en avstämning av hur man ligger till jämfört med den tioårsstrategi som togs 2009. Konsumentländerna åtog sig att minska efterfrågan på narkotika och producentländerna att minska tillgången fram till 2019.

– Man kommer inte att kunna visa att användningen av narkotika minskat, säger Lina Pastorek. Narkotika-

problemen är fortfarande omfattande i många av världens länder. Försöken med alternativa grödor har till exempel inte varit särskilt framgångsrika. Ofta har det handlat om begränsade projekt inom ramen för FN:s program för alternativ utveckling.

Lina Pastorek menar att reella förbättringar får vi se först när narkotikan inte behandlas som en isolerad företeelse.

– Regeringen anser att narkotikafrågan har hanterats alltför perifert i de senaste tio årens globala diskussioner. Narkotikaproblemen hänger ihop med hela samhällsstrukturen. Det går inte att få bukt med dem om man inte samtidigt har som mål att lyfta folk ur fattigdom, att skapa demokratiska institutioner och att motverka korrup-

tion. Allt hänger ihop. Vi hoppas att UNGASS kan sätta fokus på det.

Några länder, till exempel Uruguay, Jamaika och Ecuador, vill se över de internationella narkotikakonventionerna. Hur ställer sig den svenska regeringen till det?

– Det finns inga skäl att ifrågasätta konventionerna. Vi tycker de utgör ett bra ramverk som erbjuder en hel del flexibilitet. Konventionerna finns för att skydda hälsan. Men ofta är det genomförandet som brister.

Däremot, menar Lina Pastorek, behövs en bättre balans mellan kontrollåtgärder som polis, tull och straff respektive vård, hälsofrämjande och förebyggande arbete. Vi behöver satsa mer på de senare åtgärderna.

– Det finns väldigt många olika agendor. Vi kommer att lyssna på an-

- Det går inte att få bukt med narkotikaproblemen om man inte samtidigt motverkar korruption, skapar demokratiska institutioner och lyfter människor ur fattigdom, säger Lina Pastorek.

dra – vara lite mer lyhörda än tidigare för hur andra länder tänker och hur den globala situationen kan förbättras.

I skrivande stund förhandlas en slutdeklaration som är avsedd att tas med konsensus vid mötet i New York. Deklarationen ska vara kort och operationell. Sverige strider för att få med begreppen prevention och individuell behandling. Frågor som kommer att finnas med är vård och behandling, alternativ utveckling och att begränsa tillgången på narkotika. Begreppet Harm Reduction, skademinskande åtgärder, finns inte med i nuläget.

– En av våra viktigaste målsättningar är att deklARATIONEN inte blir för ensidig. Det finns en risk att enskilda länder lyfter upp det man tror är universallösningar. En metod som ska passa alla. EU driver framför allt frågor om skademinskning och substitutionsbehandling. Men svensk strategi är att vara mycket bredare, från primärprevention till att förhindra narkotikarelaterade dödsfall, säger Lina Pastorek.

– Inom EU talar man mest om LARO-behandling för opiatmissbrukare men i Sverige har vi sedan länge även ett omfattande injektionsmissbruk av amfetamin. Och då hjälper det ju inte med LARO-behandling. Vi menar att man måste ha med både behandling och skademinskande åtgärder och inte bara det senare, säger Lina Pastorek.

Andra frågor som Sverige vill lyfta är jämställdhets- och barnperspektiv. Man menar att det är portalvärderingar och övergripande perspektiv som måste in i alla diskussioner och inte avhandlas som separata sidospår.

Den så kallade högkommissarien för mänskliga rättigheter har kritiserat delar av Svensk narkotikapolitik. Högkommissarien menar att det finns flera brister när det gäller skadelindrande insatser för människor med narkotikamissbruk, till exempel tillgången till sprututbyte och tillgången på naloxon, ett läkemedel som kan användas för att häva överdoser. Man menar också att kriminalise-

ringen av eget bruk i sig motverkar principen om rätten till hälsa även för narkotikaberoende personer.

– Sverige står alltid upp för de institutioner som värnar mänskliga rättigheter, som MR-rådet och högkommissionären för mänskliga rättigheter, och vi tycker det är befogat att MR-rådet tittar på de här frågorna. När det gäller sprututbyte så skickade regeringen i december en departementspromemoria som bland annat föreslår att man tar bort kommunernas vetorätt. Ett av syftena är att förbättra hälsosituationen för personer som injicerar droger.

Men Lina Pastorek menar också att högkommissariens kritik präglas av ett instrumentellt sätt att se på mänskliga rättigheter.

– Man listar och prickar av ett antal åtgärder. Att vi exempelvis har en ambitiös välfärdspolitik och i princip gratis hälso- sjukvård är inget man tagit hänsyn till vid granskningen.

UNGASS-mötet har även en normativ funktion. Man kommer att diskutera utmaningar inför framtiden; vilka strukturella och politiska utmaningar man behöver ta itu med 2019. Det finns förslag om en global handlingsplan för att säkra tillgången till läkemedel. Det finns också förslag om att tillsätta en oberoende expertgrupp som ska granska den förda politikens resultat och föreslå förändringar där det behövs.

– Det är en spännande tid. Det finns ett intresse från den svenska regeringen att inte bara slå sig för bröstet och säga vad bra vi är, utan även att reflektera och vända på sterna och att lyssna på andra länders utmaningar. Även om UNGASS-förberedelserna kan vara en blåslampa nationellt, ska man komma ihåg att ramarna för den svenska narkotikapolitiken är fastslagna av riksdagen, säger Lina Pastorek. 🇸🇪